ANY II *Sabadell 4 Novembre 1888* NÚM. 63

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de las Tres-Creus, n.° 9
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell . . . . . 2 rals al mes.
Fora . . . . . 8 » trimestre.
Un número sol. . . . . 1 »
Anuncis á preus convencionals.

Biblioteca de LO CATALANISTA

APLECH DE POESÍAS

publicadas en aquest periódich

EN LO PRIMER ANY DE SA FUNDACIÓ

Forma un volúm en octáu de 170 planas y conté composicions dels següents autors:

Agnés Armengol de Badía, Dolors Moncerdá de Maciá, Joaquim Ayné y Rabell, Bonaventura Bassegoda, A. Bori y Fontestá, Víctor Brossa y Sangerman, Joaquim Cabot y Rovira, Joseph Calonge, Anton de P. Capmany, Jaume Collell, J. Cortils y Vieta, Modest Durán y Folguera, Joan Freixa y Cos, J. Got y Anguera, Angel Guimerá, Francesch Matheu, E. Moliné y Brasés, Jaume Novellas de Molins, Joan Pons y Massaveu, J. Puig y Cassanyas, Manel Ribot y Serra, J. Riera y Bertran, Rafel Sales, Pau Sans y Guitart, Eduart Toda, Jascinto Torres y Reyató, Jascinto Verdaguer y Jaume Vinyals y Monclús.

Preu: UNA PESSETA

Pera 'ls suscritors: DOS RALS

Estará de venda á Sabadell en lo Centre de Suscripcions de Llorens Lladó, Sant Pau, número 4, y en la Imprempta d' aquest periódich, Capmany, número 18.

JAUME

NOVELA CATALANA

PER

JOSEPH PIN Y SOLER

III Y ÚLTIM

Tornant un tros enrera del punt en que sospenguerem en nostre passat article lo dessenrotllo de la novela, y deixant que 'l Jaume continuhi sas intimitats ab la Paulina mentres provan l' ópera *Carthago* donant temps á que 'n Bernat vaigi á xiular las orellas de la Guadalupe, trobemnos ab la Mercé pretenguda per lo fill del procurador dels Garrigas. Be pot dirse que allí ahont comensáren los apassionats, un xich massa fogosos amors del Jaume ab la *Lupita*, comensáren també á pendrer peu los de 'n Quimet ab la Merceneta, al revés d' aquells, quiets, per part d' ella potser indiferents, frets... en lo seu cor, hi havía quedat per sempre la impressió d' aquell *Idili á la escala* ab en Narcís! Per aixó es que avans de consentir á la pretensió del que la vol per esposa demana 'l permís de ferho á aquest últim qui després de donarlo, s' embarca per anar á expiar la falta del seu pare, ab las penalitats y perills de las missions al altre banda del mar.

La celebració del matrimoni hi exigía la presencia del Jaume y per lo tant, deixant aquest á Barcelona ópera y artistas, acut á Tarragona ahont per ell han de compareixer los *Núvols* y esclatar seguidament los *Espatechs*. En efecte: apenas casats aquells y desapareguts pera afectuar lo consabut viatget de bodas, comensan aquells pera rebrer una carta de la Paulina comunicantli la declaració del empresari de no poguer seguir endavant los preparatius de la representació: qüestió de diners; acaban, ab aquell *Ho sé tot!* de la Guadalupe quant fugint de la crítica dels seus somnis d' artista rebuda al anar á cercar medis pera realisarlos á casa de D. Pau Garcés lo procurador avans anomenat, se 'n baixá al port á buscar distracció pera son abatut esperit. *Aquella...* DONA! *coneix mon nom, sab qui soch, que t' estimo... que t' estimaba!—Diu que 't seré pesada cadena... Pots dirli que l' has rompuda... que 't rebutjo, que 't torno als seus brassos...*

¡Pobre Jaume! Arribá á Barcelona febrosench, delirant, foll de

rabia envers la Paulina, mes al toparse ab ella, aquesta endevinant tot lo ocorregut, lo desarma: *¡Poverino!... Y no entraren ni eixiren recados ni ánima viventa més d' aquell número 8 durant dos días y duas nits.*

Després ab ella, 'l Jaume torna á comensar sa romería d' artista; sols sabém d' ell noticias, per duas cartas que contesta á sa germana Mercé al innovarli aquesta sa proximitat á ser mare. Mes ab tot, no es pas sols aixó lo que li innova: la Madrona, la dida del Jaume ja fa días que li porta noticias de la Guadalupe; lo seu pare s' ha mort, lo casament ab en Bernat no s' efectuá y ella 's troba trista, groga, decandida... la hortensia va marcirse ab un raig de sol; lo Jaume 'n te la culpa. L' influencia de la dida en l' última carta de la Mercé ja no es una noticia: es un encárrech.

D' aquí en avant la novela corra á totas pressas vers á la fí. La Guadalupe necessita explicar á algú lo seu estat; ¿á quí millor que á la que havía de ser sa cunyada? li diu la dida, y aquesta logra reunirlas á casa seua á totas duas. Lo capítol en que 's descriu aquesta entrevista, es la nota mes alta de la novela. Una conversa de miradas, un duo de llágrimas; dos petons... *Volían parlar, agitaban los llabis... y no 's deyan res.—Ya s' ho havían dit tot!*

Al separarse, la Mercé ja no tingué mes temps després d' haver parlat á solas ab la mare de Guadalupe, que d' escriurer una carta al Jaume: aquesta no degué ser ni una noticia, ni un encárreeh: era un manament. Los dolors d' un part antes de temps l' obligaren á ficarse al llit. Una malaltía moral que ab propi convenciment d' ella mateixa l' anaba consumint; los trastorns materials de tota sa existencia: las impressions últimament rebudas y lo anormal d' aquest part, son los factors de la seua mort. Quan se trobava precisament en aquell estat crítich, obehint al seu manament arriba 'l Jaume; encare pogué dirli de paraula l' *estat* de la Lupita: *Aquí no mes ho sabém la dida y jo.* Mes tart tenintlos á tots dos de costat, juntantloshi 'ls caps, va dirlos: *Estimeuse forsa.*

Lo part precipita la seua fí; llur agonía pot dirse que 's vetllada per lo mártir de la familia, lo misioner, mossen Narcís. Llegim:—*Ningú 'ns escolta, prosseguí ella, ningú mes que Deu que coneix los nostres cors... digas Narcís: m' estimas encara?...—Y ell ab sas dos mans prenentli delicadament lo caperró com si hagués pres un calzer, aufegantse casi, li respon-*

gué:—¿Y tú?—La Mercé se 'l mirá un moment, girá 'ls ulls assegurantse de que verament estaban sols... y ab tota la forsa que li permeté l' alé de vida qu' encara tenía li digué aclucant los ulls:—Mes qu' á l' altre...

Nota final que hem transcrit perque es la de color en lo quadro, doll de tendresa, de sentiment y de veritat, magnífich cop d' efecte com ja diguerem al ocuparnos de la figura del Narcís en la present novela.

Aquí hauríam de donar per acabada nostra tasca sino consideressim oportú afegir alguna nota á qüestions de detalls. Diguerem al parlar de 'n Bernat, que 'l consideravam sobrer en la novela y precís es que ho demostrém. Sembla que pera produhir lo que anomenavam conflicte ó sia 'l rompiment de la Guadalupe ab lo Jaume, 's necessitava l' influencia traydora d' aquest, mes pera despertar los celos de ella era precisa una acció, no un personatje; aquella la teníam sobradament justificada: las relacions del Jaume ab la Paulina; aquest pera justificarlo no son prous las antiguas relacions socials ab lo pare d' ella y menos presentadas quan sembla que s' hagin de menester, lo qual sempre te apariencia de recurs obligat que 's sempre mal acompanyament pera una bona novela. Si la *casualitat* lo porta en aquell instant y la *casualitat* l' entera de lo que ell fa instrument contra 'l Jaume ¿perqué no confiarho tot á la casualitat sense intervenció d' un tercer, ab un rodeig sempre fácil á qui sab concebir tant be com lo senyor Pin y Soler? Afortunadament com hem dit al principi, aquesta es qüestió simplement de detall y com á tal solsament la consigném.

Mes importancia te lo final verdader de la novela. ¿Qué será del Jaume? ¿respectará l' estat de la Guadalupe y llegitimará l' acte que á aquest la conduhí? Pera 'l lector que busqui *naturalitat* en lo llibre aixís deurá resoldre 'l problema, com de bonas á primeras ho faríam nosaltres sino 'ns fés por una observació que 'm trobat dintre la novela. Al tornar de *la berenada* que acaba ab aquell petó al altre part del *Pont del diable,* nos pinta lo Sr. Pin al Jaume y á la Guadalupe dintre una tartana y com fos que 'l sol s' ajocava derrera 'l *Tordillo* que al devant corría, reproduhía en terra la silueta dels seus rinxos, lo qual fa esclamar al autor: *Tu empaytant la teua sombra y la parella que fas seguir dins la tartana cercant l' amor etern, son com l' infant que*

vol la lluna. Ab tot, nosaltres volém creurer que la trascendencia d' aquest pressagi no passa mes enllá de la primera renyina.

Ja que 'ns ha escapat la paraula naturalitat, á ella volém dedicar quatre paraulas. Lo naturalisme ó realisme que á lo que sembla tothom enten á sa manera, porta sempre que se 'n veuhen vestigis ó manifestacions en un llibre, á fer servir de tipo al francés Zola per lo repugnant y á Balzac per lo que no ho es; nosaltres perque 'n nostre concepte lo naturalisme de *Jaume* no s' acosta ni á l' un ni á l' altre, nos abstindrém de fer comparacions y per lo tant nos acontentarém dihent, que si 'l naturalisme conduheix á fer ressaltar sense necessitat detalls de la vida que repugnan, per faltar á una de las condicions d' una obra artística lo condepnárem, com ho farém també si baix la capa d' aquest s' exposan opinions particulars que ab apariencia de reals, ben analisadas resultan exageracions d' un idealisme refinat ¿qué 's sino una abstracció ideal y romántica lo pretendrer en una dona la virginitat eterna ja que, apar haja de sentirse y condempnarse la *forsa d' aquella convenció que autorisa al brutal mascle á convertir legalment en esfullat cascall la tancada poncella...?* De nosaltres dirém que lo que volém pensar (y aixó 'ns sembla lo natural) devant una flor marcida, es en lo fruyt que de son calzer sortirá; que fins en la poma mes podrida hi solém veurer la llevor d' un nou arbre, sense que se 'ns ocurreixi ab tot, pintar ab vius colors aquella pera venir al coneixement d' aquest; que aixó y no altre cosa acostuman á fer certs partidaris d' exagerats realismes que 'ls abonan pretextant que aixís ensenyan. Cal desterrar una tal llibertat d' ensenyansa.

Pera no allargar massa, no parlarém de certa originalitat que 's nota en l' ortografía empleada per l' autor del *Jaume* ni en l' us d' alguns termes que com aquella tenen algo d' extrangerisme, donchs son petitesas que 'n res ó en ben poch rebaixan lo valor de la novela, en la que en cambi hi han las magníficas condicions de concepció que deixém enumeradas, mes las de ejecució entre las que ressaltan com brillants en argentada corona, pel seu istil «L' *estodi* dels Caputxins», l' article següent «L' inspector» y «La berenada»; encara que un xich massa novelesch lo que 's titula «Lluna nova»; esceptuant alguns detallets á lo real «Un llum que s' encen»; son magistrals, lo tallat á cops d' escarpra «Duo de llágrimas, lo que 's titula «La marítima» y

«Dos llums que s' apagan» plens de sentiment y melangia; prous pera donar concepte de las bonas disposicions del seu autor per' aquest género.

No acabarém sens felicitar al Sr. Pin á qui coneguerem en «La Familia dels Garrigas» y hem comensat á comprendrer en «Jaume», per aquesta darrera obra; manifestantli la alegría que sol donarnos lo veurer llibres aixís aumentar lo rich caudal de la literatura catalana y lo desitj ab que sempre esperém la sortida dels que sabém anunciats. Consti donchs, que sols aquest carinyo y afecte á las obras catalanas nos porta sempre la ploma pera travalls d' aquesta naturalesa, en los que jamay entra en nostre programa ni ferir susceptibilitats, ni pretendrer senyalar camins. Exposém sempre solsament opinions; la nostra es aquesta.

JOAN FREIXA Y COS.

SECCIÓ POLÍTICA

Allá vá un telégrama que rebé, no 'l Papa Lleó XIII, sinó 'l *mismisimo* Castelar Lo copiém en pur castellá.

«Madrid 26.—Admiración causa su último discurso. Rindo mi *humilde homenaje* al que se le puede llamar *divino maestro del siglo*.—J. Jordan.»

Després de una cosa aixís, vagin á discutir lo lliberalisme dels possibilistas.

Divino maestro del siglo.

Aixó ó *President de República* tot es hú.

S' entén quan los administrats no volen ser *súbdits* pera convertirse en *servils idólatras.*

***

Lo fanatisme dels possibilistas no 's pára en barras.

Digué *La Publicidad* comentant un discurs de son gefe.

Castelar es el más grande orador de los tiempos pasados, presentes y FUTUROS.

Hasta FUTUROS?

¡Mosca!

Si que veu lluny lo colega.

Ab tan bon instint de adivinació pera 'l porvenir, ¿nos sabría dir *La Publicidad* quínas ideas sustentará son deu polítich d' aquí uns quants anys?

Lo qual no es molt difícil d' acertar que diguém, atesa la lley de *evolució* que desde 'l camp *federal* l' ha portat al *unitari* y desde la República *radical* á la *conservadora*, seguidament á la *benevolencia monárquica* y en últim terme...

¡Qui sab!

L' últim grau de una *evolució* tan *disimulada* quasi, quasi es.....

La Monarquía.

Lo senyor Nunyez de Arce n' ha tornat á fer una de las sevas.

No 'n tenía prou encare ab los insults dirigits á Catalunya desde l' Ateneu de

Madrit. Era precís, pera acreditarse de *sabi*, insultar als firmants del Missatge á la Reyna Regent y sobre tot insultarlos impunement.

Per això sens dupte va dirigir los insults á un periódich argentí per por de que si ho fés á Espanya li ensenyessin de modos.

Això sí, com de costum, no demostra la veritat de lo que preten afirmar; certa gent no mes serveixen pera insultar á qui mes be li vinga y 'l demés son trons.

Tenen sort 'ls Nunyez de Arce madrilenys, que 'ls catalans poden ensenyarloshi lo que no saben referent á la cortesía que sino.....

Quin tip de correr s' hauría fet al fugir de Barcelona ahont se trovava no fa gayre l' *insigne* Nunyez.

Que es lo que 'ls toca fer als qui insultant á tort y á dret, no tenen ni 'l valor de sostenir sas poch envejables opinions, per medi de una discussió séria y rahonada.

Lo senyor Cánovas del Castillo es 'l colmo de la desgracia.

Desde que vingué á Barcelona fins á la fetxa no ha dit res mes que vaguetats.

Y las pocas cosas qu' afirmat han resultat insults y paraulas fora de tó que desdiuhen per complert del calificatiu de *eminente estadista* que sos servidors li donan.

No content de insultar á la classe obrera de Catalunya, dientli que si vol lo sufragi universal es tant sols pel vil interés de vendres lo vot, s' ha volgut venjar dels que 'l xiularen tant estrepitosament en Zaragoza, y un discurs pronunciat á Madrit en lo Círcul conservador, los tractá de miserables que per uns quants rals se prestaren á armarli aquell escándol.

Vaya un concepte ha format lo senyor Cánovas de la major part dels espanyols.

¿No veu l' *ilustre* jefe del partit conservador que poden creurer los insultats per sas paraulas, que en aquesta qüestió ha jutjat per lo que ell faría segons sa conciencia y poden atributarli iguals motius als tractats verificats per son partit durant sa estada en lo poder?

¡Mes que hi farém!

¡Quantas vegadas pot mes que la prudencia del home d' Estat l' amor propi y la soberbia del jefe indiscutible!

* * *

Aquestas consideracions, no obstant, demostran 'l pobre concepte que 'l partit conservador te format de la nació espanyola.

Perque si segons 'l senyor Cánovas la major part dels espanyols son capassos de vendres la seva dignitat y las sevas creencias, y segons 'l senyor Silvela nos fem cárrech del estat de la administració de justicia, figuremnos com podem anar en aquesta desditxada Espanya, tant mal jutjada per los mateixos qu' han contribuit, en tot cas, á corromprerla.

¿Qué podém esperar, donchs, dels homes que després de martiritzar á la Patria, tenen la flema de presentarnosla núa pera que contemplém las llagas, exageradas encare, que l' afligeixen y assotan malgrat los bons sentiments dels fills que voldrían regenerarla.

* * *

¿Y á tot això podríam preguntar nosaltres, te cap culpa Catalunya de las miserias que 'ls conservadors nos pintan?

¿Existian aquestas quan nostra terra 's regi interiorment per sas venerandas lleys y sas aymadas llibertats?

¡Ah! Ben segur que no.

Per' això, clamem nit y dia contra los polítichs madrilenys que no contents de

permetrer per mes temps la esclavitut de Catalunya, imposada á la forsa y trencant los mes sagrats drets divins y humans, nos roban la industria y la agricultura y tot quant puga donarnos vida y travall, consumant sa tiránica obra, introduhint á casa nostra avans tant noble y sencera, los gérmens de la corrupció que poch á poch han infiltrat en tota la nació espanyola.

A LAS DONAS CATALANAS

Visitant fa pochs días l' acreditat taller de enquadernacions dels senyors E. Domenech y Companyía de Barcelona, tinguerem ocasió de véurehi un devocionari catalá, *Lo Sagrat Cor de Jesús*, notable tant per sas artísticas cobertas ab adornos de plata sobre pell de Russia, com per son contingut original del distingit sacerdot regionalista don J. Torras y Bages, com y sobre tot per la intenció de la dedicatoria que en sa primera plana hi trobarem, escrita com á endressa de aquell llibre, regalo de boda á una bellíssima senyoreta de la vehina capital.

Lo fet nos impresioná de tal manera que 'ns feu ocorrer una pila de consideracions sobre lo convenient que fora 'l desterro de una rutina anti-patriótica que no més autorisa las oracions castellanas entre las donas catalanas.

Precisament la reivindicació de la nostra llengua pera 'ls actes mes íntims d' aquets delicats sers que exerxeixen tan decissiva influencia en la Societat, ha de constituhir una de las mes empenyadas tascas de la agrupació regionalista; per aixó, al veurer en l' acte mes amunt esmentat, la sana tendencia que sempre ha preocupat directa y primordialment la nostra atenció, no poguerem menos de sentirnos lo cor ple de un entussiasme que desitjaríam trobés vivíssim ressó en en tots los germans de la Patria.

Heus aquí la rahó que 'ns mogué á solicitar l' oportú permís pera reproduhir aquella dedicatoria en nostras planas, suprimint, per haverho reclamat aixís delicadesas que devém atendre, los noms y circunstancias que poguessin senyalar los interessats.

D' aquesta manera estém segurs de que hem de contribuhir moltíssim á que 's propagui una tendencia y una costum que pot enaltir incalculablement los nobles ideals de la causa catalana; ja que aixís se prova quant pot honrarse y afavorirse á Catalunya en la esfera de la familia y en lo circul de las afeccions mes propias y en los actes

mes elementals de la vida, encaminantlos tots á la suprema aspiració de que contribuehixin á la regeneració patria tants elements com puguin dominar lo cap ó 'l cor dels nostres compatricis.

La dedicatoria en qüestió es la següent:

A .....

Ab contreurer matrimoni, acabas de realisar avuy l' acte mes trascendental de ta vida, y en ell no havía de faltarthi 'l meu vot pera que sias incomparablement ditxosa.

Lo vot va inclós en aquest present qual expressiu valor moral prou ta discreció sabrá apreciar.

Aceptant gustosa son objectiu y principalment sa intenció, robustirás ta fé, honrarás á ta Patria y en major grau 't sentirás digna de que fructifiqui felisment ton Amor.

En lo curs de ta existencia, quan dolsas satisfaccions t' afalaguin lo cor ó frés-techs dols t' apenin l' ánima, res has de trobar tan natural, tan propi y tan expontani com endressar tos prechs al Ser Suprem en lo mateix insustituhible idioma ab que demostras las afeccions mes íntimas als sers mes estimats. Ni ha de plauret res tant, á son temps com dirigirte en lo llenguatje de ta naixensa als fills de tas entranyas, inculcántloshi en las oracions de cada día y en las cansons del bressol, lo respecte y la veneració que pera Catalunya deurían guardar tots los nascuts de mare catalana.

Perque tú ja saps de sobras que no per estar arbitrariament desterrada nostra llengua de certas regions en las quals domina la justicia dels homes, deu ni pot de cap manera esserho de la célica mansió en la que hi regeix la justicia absoluta de Deu.

Que puga serte aquest llibre un fidel company y etern testimoni d' alegrías, desitja.....—*X.*

DEMUNT LA TOMBA

A mon estimat espós EDUARDO REIXACH

RECORT

Flors éram ¡ay! un día, flors novellas
del mon ingrat sembradas al jardí:
somréyens lo fulgor de las estrellas
com l' ull d' un serafí.

Uníremnos per sempre... ¡sort ditxosa,
que ab las mes dolsas llassadetas d' or,
ab gracia divinal y pau hermosa
lligares nostre cor!

Mes ¡ay de mí! la mort brandá la dalla
y un buyt experimento al costat meu!

¿embolcallar mon cos ab la mortalla
voldríau, oh bon Deu?

Quan sola 'm miro, en mon dolor soleta,
¡ay Eduardo! 't busco tot plorant!
y 'l plor m' escolta sols la tortoreta
y Deu del cel estant!

Lo mon ¡ay! ¿te 'n recordas que adulantme
la gara-gara 'm feya día y nit?
donchs ara no 'm coneix, y va deixantme
en un etern oblit!!

Sols ton amor dintre mon cor sol resta;
sols ta memoria dintre mon cor viu;
sech lo fullatje cau... ¡y cau l' aresta...!
¡y 'l cel d' amors no 'm riu!!

¡Ay Eduardo! quan la freda tomba
contemplo entre 'l brancatge tremolós;
no 'm puch aguantar, no!; mon pit esbomba
un ¡ay! tan dolorós!

Y caych demunt la pedra, agenollada,
plorant ma desventura amargament;
y prego, prego al cel desconsolada...
¿qué 't toca fer, viudeta dessolada?
pregar devotament.

¿Per sempre t' he perdut, espós dolcíssim?
no 'm parlas ¡oh! no 'm parlas mots de mel?
¡trista de mí...! ay! si pogués, oh Altíssim,
volar ab éll al cel!

Óbram, óbram la tomba neguitosa,
que en mon desvari fantasías veig!
ah!... pobre esposa! diu la selva umbrosa
del vent al remoreig.

Esmortuida visch! sense alegría...!
adeu, Eduardo!... adeu, espós amant!
l' amor que 't vaig donar, felís, un día
te 'l guardaré plorant!!

DOLORS SERRA, VDA. DE REIXACH.

NOVAS

Lo próxim dimars deu visitar aquesta població l' eminent escriptor catalá y decidit proteccionista don Víctor Balaguer.

Y 'ns referím al escriptor y al proteccionista perque se 'ns ha assegurat que de son caracter d' ex-ministre y polítich sagastí ne prescindirá *absolutament* al visitar Sabadell. Aixís sia.

Nos plau tan bon acert del senyor Balaguer; y 'ns plau de veras perque refiantnos d' ell pot avuy LO CATALANISTA, sense faltar á sa bona costúm de atacar la política unitaria, saludar afectuosament al ilustre compatrici que tant sapigué honrar ab sos escrits á la literatura catalana y ab tant recta intenció ha defensat sempre las fonts de riquesa del pays contra sos propis companys de partit.

Nosaltres volém veure en lo senyor Balaguer no més que al catalá y prescindirém de sas altras circunstancias que ell ha tingut la delicadesa de deixar apart en la ocasió present. ¡Tant debó que fossin fins á tal extrém apartadas que restéssin desterradas en absolut de sa apreciable personalitat!

Aixís al anomenar al senyor Balaguer fins prescindím de son títul de *Excelentíssim*, qual importancia posposarém sempre á la del més honrós títul de *Mestre en Gay Saber*.

Consti, donchs, que enviém la nostra mes coral benvinguda á un dels primers iniciadors del moviment catalanista en sos aspectes literari y social, al inmortal autor de *Las Esposallas de la Morta* y de *Lo Guant del Degollat*, al inspiradíssim cantor de la *Safo* y al valent patriota que escrigué LA DAMA DEL RAT PENAT, LAS CINCH DIADAS D' AMOR y sobre tot LOS QUATRE PALS DE SANCH: en una paraula al verdader *cap de brot* que coneixerán y apreciarán las generacions venidoras, al héroe de un renaixement que ha de glorificar sempre son nom brodat ab llors impossibles de mustigarse.

També li doném estusiasta benvinguda com á defensor infadigable de la nostra producció. Pero en aquest terreno hi som fins á cert punt reservats perque hi ha molt pera fer encara y 'l senyor Balaguer ha sigut desditxadament poch afortunat en sas desinteresadas gestions; ha volgut obrar bé ab malas companyías y aixó es imposible. Mes, no filosofém.

Pera acabar devém expressar una consideració y un desitj.

La consideració, pera ferli notar al senyor Balaguer que si actualment Catalunya 'l respecta y estima es, *á pesar de pertenéixer á un partit unitarista*, per sas dots rellevants y sos antichs precedents que l' enalteixen y l' honran: lo qual vol dir que sense sa vesta política centralista, á Catalunya may haguera tingut límits sa popularitat.

Lo desitj consisteix en fer constar que sería diada de goig cumplert entre nosaltres, aquella en que trencant home tan respectable 'ls llasos que á entitats odiosas lo lligan, se declarés unicament catalá de soca y arrel tornan á defensar á sa desventurada pátria catalana com sapigué ferho en sa mes dorada joventut.

Junt ab don Victor Balaguer també deu arribar demá passat á aquesta ciutat lo sabi excursionista é infadigable escriptor don Eduart Toda, un dels catalans que ab major ilustració, constancia y entussiasme sustentan la causa regionalista.

No cal dir que la nostra publicació 'l reb ab la efusió mes expressiva com á tribut de sobras guanyat per sas ideas y sos mérits.

Y *com nó, si apart de son indiscutible talent y sa incomparable activitat* demostrats

en un sens fí de viatjes á las mes llunyanas terras, ha adquirit lo valiosíssim mereixement de havernos revelat als catalans un fragment de la nostra mateixa rassa (per tot arréu espargida), fentnos á saber que existeixen antiguas colonias de la Corona de Aragó que perteneixen avuy día á Italia, en las quals se conservan encara idéntich idioma y costúms semblants á las de la nostra torra. Preciosa trovalla que ha restablert gratíssimas comunicacions entre germans que ja no 's sabían reciprocament en lo mon.

Lo senyor Toda es además, tot y sa aprofitada joventut, una de las glorias literarias mes llegítimas de Catalunya: Aixís ho acreditan sas conegudas obras catalanas *Poblet L' Alguer* y *Poesias Catalanas á Sardenya*, y aixís ho certifican també varias produccions' en castellá escritas (encara que en catalá pensadas) sobre 'l *Celest Imperi*, recorts de Egipte y altres curiosíssims estudis propis sols de una erudició molt vasta.

Rebi 'l senyor Toda nostra salutació mes atenta y 'l testimoni de la nostra mes expontánea admiració.

Lo próxim dimars al mitj día s' obsequiará ab un banquet de cent cuberts á don Víctor Balaguer.

Aquest banquet, que tindrá lloch en los espayosos salons del *Centro Industrial*, es ofert al ilustre hoste per sos amichs y admiradors, prescindint absolutament de distincions políticas y atenent sols als esforsos del constant proteccionista y als mérits del gran literat.

Se 'ns ha assegurat que la festa revestirá verdader color catalá, quedanthi en ella la política á recó per voluntad expressa de la persona obssequiada; lo qual, á ser cert, honra molt á Sabadell per demostrar lo bon concepte que de son carácter n' han format personalitats tan respectables

Hem sigut galanment invitats per la aludida solemnitat y de tal manera agrahím aquesta senyalada distinció que hem decidit correspondre á ella assistint al banquet en la íntima seguritat de que no 'ns en hem d' arrepentir.

Sentiríam que no fos aixís, havent servit inconscienment nosaltres com á comparsas de una comedia política.

Vetaquí un nou aspecte del patriotisme en la desditxada Alsacia-Lorena.

En aquesta regió han comensat á circular milers de caixas de mistos contra las quals la policía exerxeix una persecució terrible. Lo motiu de tanta ira es que las caixas portan lo retrato del prímpcep Alexandre de Battemberg (lo que fou prímpcep de Bulgaria), ab la següent inscripció:

"*Alexandre I, rey de la Alsacia-Lorena.*„

Lo retrato y la inscripció simbolisan un pensament que troba las primeras arrels en Alsacia durant el breu reinat del emperador Frederich.

Allavors ab motiu del projectat casament del prímpcep Alexandre de Battemberg ab la primpcesa Victoria, filla del emperador Frederich, se digué que la Alsacia-Lorena sería proclamada regne autónomo y dada en dot á la primpcesa Victoria.

Ara que 's torna parlar del casament ha renascut entre 'ls alsacians la aspiració de erigir son pays en regne autónomo ab l' exprimpcep de Bulgaria en lo trono.

Las caixas de mistos 'ls hi han servit de manifest.

Don Víctor Balaguer, visitará després del banquet, 'l magnífich local del *Ateneo Sabadellés* en lo que hi será molt ben rebut per una numerosa Comissió.

L' *Ateneo* l' obsequiará probablement ab una vetllada literaria com á tribut al ilustre poeta que tan ha fet en be del renaixement de la llengua catalana, y desitjós al mateix temps de honrar á un de sos mes distingits socis honoraris.

En l' important Certámen que celebrá 'l dijous passat la *Associació Literaria* de Girona, hi obtingué un premi l' inspirat poeta y apreciat colaborador nostre don Jaume Novellas de Molins.

També obtingué varias distincions en lo mateix certament lo distingit escriptor don Joaquím Riera y Bertrán y altre premi nostre estimat compatrici D. Manel Ribot y Serra.

Aquesta setmana tinguerem la gran satisfació de saludar en los salons de la important associació barcelonina *Lliga de Catalunya*, als eminents escriptors catalans, don Joseph Pin y Soler, autor de las novelas *La Familia dels Garrigas* y *Jaume*, y don Carles Bosch de la Trinxería, autor dels *Recorts de un Excursionista* y *Plá y Montanya*.

Lo primer resideix ordinariament á Marsella y 'l segon en La Junquera, havent acudit á Barcelona pera visitar com á bons patricis sa grandiosa Exposició Universal. A abdós los hem vist entussiasmats per tan colossal empressa que honra á una rassa com la nostra.

També hi vejerem fa pochs días en la *Lliga de Catalunya* al entussiasta regionalista valenciá don J. Puig Torralba.

Uns y altres son de retorn ja á sos llochs de residencia.

Lo CATALANISTA fins allí 'ls hi envía 'l mes viu testimoni de sa admiració y son companyerisme.

De nostre estimat colega *La Renaixensa*:

"Lo senyor Nunyez de Arce es incorregible. Sense traduhirho, pera que no perdi res de son color propi, reproduhim á continuació un passatje d' una carta que ha publicat lo colérich enemich del catalanisme en la *Tribuna nacional* de Buenos-Aires.

"Si la corte no hubiese prolongado la permanencia en Barcelona más tiempo del que la prudencia aconsejaba, porque el entusiasmo popular es por su propia naturaleza efímero, tampoco se habría visto á los apóstoles de una secta de extravagantes y fanáticos de los siglos pasados, que cuando todo en el nuestro propende á la concentración y á la unidad de fuerzas, sueña con una autonomía de Cataluña, tan anacrónica como irrealizable, presentar á la reina regente una exposición que de puro irracional y absurda ha excitado las burlas de los mismos periódicos de Barcelona. Claro es que el suceso en sí no tiene importancia porque ¿quién puede poner diques á la demencia humana? pero siempre hubiera sido oportuno no dar ocasión á que en circunstancias tan solemnes se revelasen estas tendencias que han nacido y se alimentan al calor de algunas literaturas regionales.„

Si volguessem pendrer en sério la nova sortida de tó del senyor Nunyez de Arce, li diríam que aquestas literaturas regionals y l' esperit que ellas alimentan viurá molt mes que sas poesías y que 'l seu mateix nom: perque, á pesar de tots los Nunyez de Arce haguts y per haver arribará 'l día en que 's realisi la autonomía completa de Catalunya. ¡No son pochs los Nunyez que anomenavan traydors á la *madre pátria*, bojos y estravagants als fills de Buenos-Aires quan aquells suspiravan per la autonomía de son pays y ara de la música dels malparlats no se 'n canta gall ni gallina, sent l' estat argelí lliure é independent, tro-

bant los Nunyez d' ara molt posada en rahó aquella llibertat é independencia, en sas cartas á la *Tribuna Nacional* de Buenos-Aires. Qui sab si ab lo temps un nou Nunyez de Arce escriurá en alguna *Tribuna Nacional* de Barcelona, un passatje per l' estil del que acabém de reproduhir, queixantse de que 's vulga separar la Castella de Valladolid de la altra Castella, cansada com se troba també aquella regió peninsular dels goberns estravagants escorreguts de cervell que 's succeheixen y se succehirán á Espanya, fins lo día que diguém prou, nosaltres; los que som soldats d' aquestas tendencias que han nascut y s' alimentan, com diu lo poeta, al calor d' algunas literaturas regionals.„

Estém plenament d' acort ab l' apreciable colega de Barcelona.

Ara á veure si encara tornarán alguns catalans descastats á demanar vetlladas d' honor pera 'n Nunyez de Arce.

¡Qui sab! podrían contestarnos en l' *Ateneo Barcelonés.*

En vista del extraordinari éxit ab que fou rebut per los socis del Ateneo Sabadellés lo celebrat drama del eminent poeta don Joseph Zorrilla, *Don Juan Tenorio,* se posará en escena per segona y última vegada avuy, desempenyat per los mateixos aficionats que hi prengueren part en sa primera representació.

La funció se comensará al punt de las vuyt pera que puga acabarse á hora oportuna.

La companyía valenciana qu' ab tant éxit travalla en lo Teatro Principal y Campos de Recreo posará avuy en escena en lo primer de nostres coliseos la celebrada comedia valenciana *El Bort*, que no duptém ha de contribuir en gran manera á que hi assisteixi numerosa concurrencia.

Aixís ho desitjaríam en be del públich sabadellench y de la notable companyía que tant acertadament dirigeix lo senyor Bolúmar.

Per causas involuntarias dels concesionaris senyors Brichs y Oliva no pogué inaugurarse oficialment la red telefónica lo día 1.er d' aquest mes com anunciarem en lo passat número lo que tindrá lloch ben prompte.

Ho celebraríam.

ANUNCI OFICIAL

CAIXA DE ESTALVIS DE SABADELL

Han ingressat fins aquesta fetxa 3.199 pessetas procedentas de 290 imposicions, essent 4 lo número de nous imponents.

S' han tornat 3.023 pessetas 70 céntims á demanda de 14 interessats.

Sabadell 28 de Octubre de 1888.—Lo Director accidental, *Joseph A. Planas.*

SECCIÓ DE ANUNCIS

TRES TARTANAS NOVAS

PERA VENDRER

Dirigirse al guarnicioner Joseph Cuadros, carrer de Sant Joan.

VINICULTORS

SALVEU VOSTRES VINS AB L' US DE LA

CAROLINA N.º 1

l' únich producte vegetal que conserva y millora los VINS

De totas las preparacions semblants que se han inventat es la més segura y económica y la més antiga: sa fórmula está registrada en lo Ministeri de Foment ab Real Privilegi de Invenció y admesa en tots los Centros, Instituts y Academias Agrícolas, recomenada per tots los principals culliters no sols de Catalunya sinó de totas las comarcas vinícolas d' Espanya; no hi ha millor distintiu del bon gust é inteligencia de un entés enólech ó comerciant de vins que un pot de **CAROLINA N.° 1** en sa bodega.

LA CAROLINA n.º 2 regenera 'ls vins per agres que sian
LA CAROLINA n.º 3 colora 'ls vins y no 's troba en cap esperiment
puig qu' es vegetal é inofensiu

Unich deposit: S. CAROL, *Plassa Major, 32*

FABRICA LA MES ANTIGA

DE

TOTA CLASE D' EYNAS DE TALL Y DE AGRICULTOR

Cuynas económicas de tots tamanys y sistemas, baterías de ferro estanyat y de porcelana, pessas de ferro, fogons de tots tamanys y de diferents classes, etc., etc.

També s' adoban cuynas vellas y demés acessoris.

GRAN DIPÓSIT DE CARBÓ DE S. JOAN Y DE COK

DE

GRAUPERA GERMANS

PEDREGAR, NÚMS. 15 Y 18.—SABADELL

ANTIGA CASA TARRAL-LA

JOAN DAVIU (a) XIXINO

Especialistas éll y sa muller en operar, tallar y extraurer ULLS DE POLL y en la curació radical de UNYEROS, ha trasladat son domicili al carrer de Sant Domingo, n.º 8, al costat de la casa *Camila.*

APRENENT Se 'n necesita un que desitji sé caixista y estiga al corrent de Gramática y lectura.
Informarán en la imprempta d' aqueix periódich.

PATRIA

Poesías de Mossen Jascinto Verdaguer

Ab un prólech de Mossen J. Collell

PREU: 3 PESSETAS

Se ven á Barcelona en totas las llibrerías.
En Sabadell pot demanarse en lo Taller de Imprem ta y Enquadernacions de Joan Comas, Capmany, 18.

LLIBRE DE SONETS

DE

Joaquím Riera y Bertran

PREU: 1'50 PESSETAS

Se ven á Barcelona en otas las llibrerías.
En Sabadell pot demanarse en lo Taller de Imprempta y Enquadernacions de Joan Comas, Capmany, 18.

BIBLIOTECA ARTÍSTICA LITERARIA

DE

"L' ARCH DE SANT MARTÍ,,

Un tomo de 240 pàginas que conté trevalls en prosa de don Eduart Toda, don C. Bosch de la Trinxería, don Frederich Mistral, don Joan Freixa y Cos, don Vicents de Ferrer, don J. Novellas de Molins, don J. Narcís Roca, don J. Cortils y Vieta, don A. de Bofarull, don Lluís B. Nadal, don E. Moliné y Brasés, don J. Rosselló, don A. Careta y Vidal, don Sebastiá Farnés y don Joseph Pin y Soler.

Preu: **10** rals en rústica y **16** luxosament enquadernat.

Se ven á Barcelona y á Sant Martí de Provensals en totas las llibrerías. A Sabadell pot demanarse en lo Taller de Imprempta y Enquadernacions de Joan Comas, Capmany, 18.

CANSONS PERA PIANO Y CANT

ORIGINALS DE

FRANCISCO ALIÓ

ab ilustracions del mateix

Lo cuadern elegantment encuadernat se ven á Barcelona en los principals magatzéms de música y en las llibrerías de Duran y Bori, Lopez, Puig y Verdaguer.

'S COMPRAN tota clase de retalls de paper, cartulina y cartró á 8 rals quintá.—'Ls gastos de recollirlo y portarlo van á cárrech del comprador.
Dirijirse á J. Comas Faura, Capmany, 18, teléfono 46. Sabadell.

Imprempta y Encuadernacions de Joan Comas, Capmany 18, Teléfono n.º 46.—SABADELL